

Dursunoğlu Ali

SÖZDE AYDINLARIN YAZDIĞI GİBİ, AŞIK VEYSEL HALK ŞİİRİNİN SON HALKASIMIIDY?

Aşık Veysel Gerçekliği:

Uzun süredir yazmayı düşündüğüm Aşık Veysel gerçekliği yazımı, Berfin bahar dergisinin 61. Sayısında, Aşık Veysel için, Şükrü Günbulut tarafından kaleme alınmış bir yazı çıktı. Bu yazıyı okuduktan sonra oturup bu yazıyı hemen yazmaya karar verdim.

Şükrü Günbulut kimdir? Tanımam ama Aşık Veysel'i iyi tanırım. Şükrü Günbulut kardeşim, Aşık Veysel'i göklere çıkartırken, neden Aşık Veysel üzerine yazılmış eleştirilere yer vermemiş yada onlara cevaben birkaç satır yazmamış, sadece kendi penceresinden anlatmış. O zaman hayatta olan Dev-ozan Aşık İhsani' den de görüş alabilirdi. Ama yapmamış. O nedenle önce kafamda tasarlamış olduğum yazıyı, hem de sayın Günbulut'un yazısı içindeki asılsız tespitleri eleştirel gözle değerlendirip yazmayı uygun gördüm.

Sayın Günbulut, Aşık Veysel'in felsefesinden yola çıkarak giriş yaptığı yazısında, önce felsefenin tanımını yapıyor ve şöyle açıklıyor. **"Bilgi teorisi yada Almanca da ki anlamıyla, mantık, ahlak, estetik"** diye açıklamış. Bilimsel felsefe sözlüğüne baktığımızda, felsefe; köken bakımından "bilgelik sevgisi "bu günkü içeriği bakımından" dünyaya ve onun gelişim yasalarına ilişkin, insanların dünyada ki konumlarına ve dünyayı öğrenme ve değiştirme olanaklarına ilişkin görüşlerin teorik olarak temellendirilmiş bir sistemi..."Felsefe de "bilim" gibi insanlar tarafından dünyanın teorik olarak özümlemesi faaliyetinin bir sonucudur. Bu tanım tabi ki ezen sınıf ile ezilen sınıf arasında farklılık kazanabilir. Aşık Veysel de ezilen sınıftan olduğuna felsefesi bu olmalıydı. Fakat tam tersine, o, ezen sınıfın felsefesini benimsemişti. Buna göre de ezen sınıfın felsefesi haliyle dizgeli ve büyük felsefeler

ortaya koyamadığından, Aşık Veysel de ona ayak uydurmuştur.

"Aşık Veysel, toplumsal haksızlık ve düzensizliklere duyarlıdır." Der (s.7) Aşık Veysel 79 yıllık yaşamında hiçbir zaman haksızlığa ve düzensizliğe karşı başkaldırıp duyarlı olmamıştır. Şöyle ki:

*“Baltayı aldın sapını nettin
Nettin baltayı, baltayı”*

*“ parça, parça olsun paramı çalan
Kimi gerçek dedi kimisi yalan”*

... diye seslenirken. milyonlarca insanı sömürenleri, halkın kanını emenleri görmezden gelmiştir. Ve yukarda ki söylemiş olduğu dizelerinde de bencilik yapmıştır. Gönlümüz isterdi ki koca Veysel, hançer gibi sözünü onlardan da esirgemeye.(1)

Yine aynı sayfada **“ Onun Şarkışla ovasından çıkıp Anadolu’nun her hangi bir yerinde türkü söylemesi yasaklandı”** (s.7) Yine Aşık Veysel üzerine yazılmış kitaplara göz attığımda, yada yasaklara uğrayan ozanlarımızı (Aşık İhsani, Nesimi çimen, Mahsuni Şerif, Kul Hasan, vb.) dinlediğimde, Aşık Veysel’in 79 yıllık yaşamında yasaklamalara maruz kalmadığını görürüz. Günbulut, yukardaki tezene de şu dizeleri örnek veriyor.

*“ Demokrasinin budur rejimi
Vatan milletindir kim kovar kimi
Sıkma savcıları kovma hakimi
Şekavet yok adalet var bu yolda” (s.7)*

Günbulut bu şiiri 30 yıl neden saklamış, gün ışığına çıkartıp da eleştirilere cevap vermemiş. Yoksa o damı birilerinden çekinmiş. Bu şiiri diğer şiirleri ile karşılaştırdığımızda bile bir farklılık ortaya çıkıyor. Çünkü bu güne kadar Aşık Veysel üzerine yazılmış kitaplarda böyle bir şiire rastlanmamıştır. Yine de bu şiirin Aşık Veysel’in olduğunu kabul etsek de, onun, devletçi olmadığını, onu yasaklara uğratacak nitelikte yada yasaklamaları anlatacak bir şiir değildir. Kaldı ki burada yine devletin savcısı ile hakimini koruyor onları rahat bırakın diyor. Oysa bir ozan kendine yasak koyanları savunmaz eleştirir. Gördüğümüz gibi burada savcılara ve hakimlere de bir eleştiri yoktur.

Yazarımız yine diyor ki; **“Aşık Veysel, ırkçı, kafatasçı ve Turancıların”** karşısındaydı diyor. (s.9) Aşık Veysel, Günbulut’un söylediği gibi dinsel gelişmenin, yada Turancılığın karşısında olmadı. Şöyle ki:

*“Fatih Sultan Mehmet temeli kurdu
Ondan sonra oldu Türklerin yurdu
Edirne’den gelen o büyük ordu
Ay Yıldızlı bayrak nurum İstanbul.”*

Dizeleri onun, Pirsultan’ın deyimiyle kaltak Osmanlıyı övmesi, sadece Tür adını ve Türklüğü öne çıkarması, ırkçılık veya Turancılık olmuyor mu? Bu örnekleri çoğaltabiliriz. Yine ilerleyen satırlarda yazar şöyle diyor: **“ Bu kültürde başkaldırıcular vardır. Onlar hep kültürün genel çerçevesi içinde kalırlar. Bunların en ünlüsü Hallacı Mansur’dur. Aşık Veysel de zaman, zaman kendini ona benzetir.”** Evet, bu kültürde başkaldırış olmuştur.(Hallacı Mansur, Nesimi, Pirsultan, Köroğlu) Fakat Aşık Veysel’in bunlara benzer hiçbir yanı yoktur. Çünkü Aşık Veysel mistiktir. Pirsultan’ın da mistik yanı vardır ama zulmün ve haksızlığın önünde eğilmeyen, yönetenlerden yanı olmayan, ezilenden yanı olan. Bunların hangisi Aşık Veysel de mevcuttur. **“Aşık Veysel yaşamı boyunca iktidarla uzlaşma içindedir. Süre gelen düzenden hoşnuttur. Arada bir yobaza, cahile, şeriatçıya çatıp, tekniği, okulu savunsa da bu onu kanaatkârlıktan, mistiklikten ayırmaya yetmez.”(2)**

Günbulut yine ilerleyen satırlarında, “ **Alevi ozanların çokça andıkları Hz. Ali, Ehlibeyt, on iki İmam, Muhammet Ali üstüne Aşık Veysel’in şiirinin bulunmadığını vurguluyor.**” Evet. Doğru söylüyor. Çünkü o dönemlerde o tür şiirler yazıp türküler söylemekte yürek işi idi rengini belli etmeyi, devleti yönetenleri karşına almaktı. Böyle olunca da, devletle, yönetenlerle uzlaşan ozan tabi ki bu tür eylemliklerden kaçacaktır. Yoksa bu onun taraf tutmadığını göstermez. Ama bunun yanında Aleviliğini hiçbir zaman gizlemez. Hacı Bektaş’ın mezarını ziyarete gittiğinde, Alevi zihniyetin temsilcisi gibi...

*“Medet Mürvet deyip kapına geldim
İsteğim dileğim var Hacı Bektaş
İndim eşiğine yüzümü sürdüm
Kusurum günahım var Hacı Bektaş”*

Dizeleri gibi. Ama buna rağmen bir Şah İsmail gecesine katılmaya bile cesareti olmamıştır. Bunu da Aşık İhsani Şöyle anlatır.

“Can Yücel; Yaşar Kemal ve birkaç arkadaşı, ilk defa Şah Hatayı gecesi Hazırlamaya karar verdik. Bu zaman içinde büyük ozan Aşık Veysel’in Ankara da opera meydanında ki bir otelde devlet tarafından kendine tahsis edilen otel odasında olduğunu öğrendik. Can Yücel, Yaşar Kemal ile kalkıp yanına gittik. Kendisinin de geceye katılmasını söyledik. Parmağını çenesine dayayıp bir müddet düşündükten sonra “ Beni bu işe karıştırmayın” dedi.

Devletin engelleme çalışmalarına rağmen geceyi yaptık. Çokta başarılı geçti fakat ertesi gün gazeteler şöyle yazdı. “ büyük ozan Aşık Veysel bir grup solcu ozan ve yazarın düzenlemiş olduğu geceye katılmadı.” Aşık Baba geceye katılmadı diye de devrin hükümeti ona maaş bağladı.

Ancak, cumhuriyet gazetesinde çıkan bir dizi röportajdan, Aşık Veysel’in, ulusal petrol sorununun dorukta olduğu bir sırada yabancı petrol şirketlerinden birine “ **yabancılar bize kardeş bacı olur**” sözleriyle plak yaptığını, buna karşılık söz konusu petrol şirketinin verdiği nakit paranın yanı sıra aylık bağladığını öğreniyor ve üzülmüyoruz.(3)

AŞIK VEYSEL DEVLETÇİ İDİ:

Üstat Aşık Veysel’i kırıp dökmek gibi ne bir amacım var nede öyle bir saygısızlık niyetindeyim. Amacım, Aşık Veysel halk şiirinin son halkası mıydı? Aşık Veysel sanatını kimler için kullandı, benden önceki ve onun dönemini de yaşamış ustaların eleştirileri ışığında dışa vurmaktır. Aşık Veysel gerçekliğini açığa çıkartmaktır. Onun geçmişte methiyeler düzdüğü cumhuriyet ve onu yönetenlerin ne durumda olduğunu, Aşık Veysel’in yanlış saflarda yer aldığını, onu içinden çıkartan halka anlatmaktır amacım. Çünkü günümüzde bazı insanları değerinin üzerinde gösterip bazılarını da görmezden gelen bir toplum olduğumuzdan bunların bilinmesi gereklidir diyorum. “ Ve bunları derken de Aşık Veysel değersizdir demiyorum. Onunda gönlümüzde ayrı bir yeri vardır.”

Aşık Veysel’in dizelerine döktüğü cumhuriyeti ve onun ırkçı ve milliyetçi yöneticileri, yıllardır Aşık Veysel’inde içinde bulunduğu toplumu ve sınıfı karalamış, işkence etmiş, sindirmiş, öldürmüş, kısacası yok etmeye çalışmıştır.

SIR OLDU VEYSEL

Senin met ettiğin şu cumhuriyet
Hırsıza, hayduda yar oldu Veysel
İnsana gerekli olan Hürriyet
Karanlık ellerde sır oldu Veysel

Ağıt yaktın, türkü yaktın, avundun
Güçsüz idin hep gly savundun
Türk olmakla Őeref duydun, vndn
Türklükten bak neler var oldu Veysel

Ezileni değil ezeni sevdin
Sen bu emperyalist düzeni sevdin
Nesimi' yi diri yzeni sevdin
vdğn cellatlar pir oldu Veysel

Dokunmadın yanlış olan gidiŐe
Kafa yormak istemedin bu işe
Hep övgüler dizdin kim gelse baŐa
Sınıfına yaŐam zor oldu Veysel

Sana vardır Kul Sefili' n saygısı
Ayrı olsa bile yaŐam duygusu
YanlıŐı vmendir onun kaygısı
Bu kaygı bizleri yer oldu Veysel.

Komnst Ozan

Evet, Büyük ozan AŞık Veysel'in, halkının nne koyup methiyeler dzdğ cumhuriyetin bir kısım halka yaptığı eziyeti ve bu gün ki geldiği durumu böyle anlatıyordu Kul Sefili.

AŞık Veysel'in yaŐadığı tarihlerde bir dizi toplumsal olaylar olmuştur.(1938 Dersim olayları, 1969 6. Filo,15-16 Haziran 1970 büyük işçi hareketi, 1971 Kızıldere katliamı, 6 Mayıs 1972 Denizlerin idamı.) O büyük Ozanımız AŞık Veysel bunların hepsine duyarsız kalıp tek dize Şiir yazmamıŐtır. AŞık Veysel'den sonra da cumhuriyetin yöneticileri katliamlarına devam ettiler.(Malatya olayları, MaraŐ olayları, orum olayları, Sivas olayları, Gazi olayları, cezaevi operasyonları, Roboski katliamı, ve daha niceleri.) AŞık Veysel sessiz kalırken Devrimci ozanlarımız susmadı, canları pahasına da olsa meydanlarda yaŐananları dile getirdiler. Bu gün AŞık İhsani, AŞık Mahsuni aramızdan ayrıldı ama eserleri halkı bilinçlendirmeye devam ediyor. Asırlardır Pirsultan'ın susmayıp önderlik ettiği gibi. Hangi devlet halkına bu kadar zulmetmiŐ, acımasız biçimde öldürmüş, sindirmiŐtir.

Büyük stat AŞık Veysel hiçbir toplumsal olaya sesini çıkarmayıp, kafasını kaldırıp tepki göstermediği gibi, yine bunlara rağmen devletten yanı olup, devletçi tutumunu sürdürmüŐtür. Çünkü içinde çıktığı halktan soyutlanıp kendini devlete kapılanmıŐtır. AŞık Veysel de iŐlevini yitirmiŐ toplumsal gelişmenin gerisinde kalarak gerçek halkın ozanı kiŐiliđi ile çeliŐkiye düŐmüŐtür. Özellikle, yoksul yığınları değil, kentli küçük burjuvazinin ozanı olmuştur. Milliyetçilik işçi sınıfı arasında dayanak bulamamaktadır. Çünkü bunların çıkarları ile taban tabana zıttır. Küçük burjuvalar arasında yandaŐ bulan milliyetçiliğin, AŞık Veysel'in Őiirlerine yansması ilginçtir.. O dönemde hiçbir ozanda görülmeyen bu durum AŞık Veysel'in Őiirlerinde gizliden gizliye varlığını gösterir. Fakat bunlara rağmen büyük usta z eleŐtiriden uzak durup gelen eleştirilere de kulağını tıkamıŐtır. Bütün Őiirlerinde vnme duygusuna rastlanır. Bu durum bir yerde AŞık Veysel'in devlete kapılanma ve tutucu yönetimlerin bile, bile propagandasını yapmasını gizlemeyi amaçlar.

AŞık Veysel bu milliyetçi tutumları yanında, doğa karşısında insanların güçsüzlüğünü dile getirdiği bir gerçektir. AŞık Veysel'in Şiirinde ki çeliŐki; nesnel varlık ve somut olayların çözümlenmesinde olduğu gibi, metafizik kavramların eleŐtirisinde de ortaya çıkar. Ne denli kuŐku duyarsa duysun, bu kavramlara içten bir bağlılık taŐır. Bu da onu günümüzün gerçek halk olan " devrimci halk

ozanlarından” geride bırakır. Ve, şu şiirinde de gururla Türklüğü savunur. Bu şiiri oluşturan şartlar, ümmetçiliğin aşıldığı ve kapitalizmin gelişim içinde bulunduğu dönemde ortaya çıkar.(4)

*“Türk’üz Türkler yoldaşımız
Hesaba gelmez yaşımız
Nerde olsa savaşımız
Türk’üz Türkü çağırırız*

*Türklerdir bizim atamız
Halis Türk’üz kanı temiz
Şarkı gazeldir hatamız
Türk’üz Türkü çağırırız.”*

Hasan İzzettin Dinamo bir yazısında, Aşık Veysel için şöyle diyor.” Tutucuların eğlendiricisi olarak ayarlanan zavallı Aşık Veysel, yoksul Anadolu halkının sözcüsü olmaktan çıkıp Ankara bürokratlarının eğlencesi olmuştu”(5) Hasan İzzettin Dinamonun bu sözleri de bizi haklı çıkarmaya yeterlidir.

Aşık Veysel’in bu vurdum duymazlığına, devletçi tutumuna o dönemde yaşayan devrimci ozanlardan da eleştiriler, tepkiler gelmiştir. Bu ozanlarımız 1960 ile 1980 yılları arasında milyonları meydanlarda toplayan ozanlarımızdandır. Çoğuda bugün aramızda yaşamamaktadır. Önce Sivas katliamında yitirdiğimiz ozanımız Nesimi Çimen’e kulak verelim.

*“ Birinin başına taşlar döküldü
Yaralı bedeni dara çekildi
Birini adına heykel dikildi
Pirsultan nerede? Veysel nerede?”*

Bu dizelerin yorumunu okuyuculara bırakıyor bir başka ozan, 16 Mayıs 2002 de aramızdan ayrılan Mahsuni Şerif’e kulak veriyoruz. O da Aşık Veysel’in benim sadık yârim kara topraktır sözlerine öfke duyuyor ve şöyle diyor.

*“ Toprağın üstünde ağalar gezer
Onlar eker biçer bağrımı ezer
Başına çalınsin bir karış mezar
Neden sadık yârim kara topraktır?”*

*Toprak hakim olmuş dağa meşeye
İrenk, irenk girmiş bin bir köşeye
Ben yağ çekmedim ki İsmet Paşa’ya
Neden sadık yârim kara topraktır?”*

Derken Aşık Veysel’in kimliğini ve misyonunu açığa çıkarmıyor mu? Bu örneklerin yanında fazla söze gerek var mı? Çünkü o doğanın, kendi sorunlarının ve kara toprağın ozanıydı. Gelin birde 1970’lerin çilesini çekmiş ozanımız Tuncelili Zamani’ye kulak verelim.

*“ Çok dokundu mızrap ile tellere
Bozuk perdeleri görmedi Veysel
Ağıt yaktı bülbül ile güllere
Dikene elini sürmedi Veysel*

*Balta sapı için çattı hırsıza
Dur demedi sömürücü arsıza
Vatandaş muhtaçken ekmeğe tuza
Bunun hesabını sormadı Veysel.”*

Kısacası vermiş olduğum örneklerde ki eleştirilerinde ortaya koyduğu gibi, yargılarda kesin çizgilerin alınması gerektiği bir dünyada, onca ününe ve onca içtenlikli, duyarlıklı ses ve saz ustalığına karşın, çağdaşlaşmadan, çağdaşlığını bütünleyemeden kavuşmuştur sadık yâri kara toprağına! (6)

Bazı aydınlarımız, bunca yaşanmışlıkları görmezden gelip, Aşık Veysel'in ölümü ile Halk şiirinin bittiğini yazıp çizdiler. Hâlbuki ki halklar var oldukça ozanları da var olacaktır. Geçmişte olduğu gibi, yani Yunus ile, Pirsultan ve çağdaşı ozanlar öldüğünde bitmeyip devam ettiği gibi Aşık Veysel öldüğünde devam ettiricileri de olacaktır. Aşık Veysel öldüğünde halkın barına bastığı gerçek ozanları ayakta ve başları dimdikti. (Aşık İhsani, Aşık Mahsuni, Aşık Şahturna, Aşık Nesimi Çimen, Kul Hasan, Aşık Zamani, Aşık Emekçi, Aşık Ali Nurşani) Bu isimler en fazla meydanlarda halk ile iç içe olanlar, daha yüzlercesini yazabiliriz. (Yazdığım isimlerden çoğu şu an aramızdan ayrılmıştır.)

Bu aydınlara en iyi cevabı, sığağı sığağına yollar düşüp, Ozan Dolu Anadolu kitabını hazırlayarak Aşık İhsani vermiştir. Çünkü işçi sınıfının ozanları yaşıyordu. Ama Aşık Veysel gibi değil, zorluklar içinde, zindanlarda ve sürgünlerde, devlet tarafından kiralınmış otellerde değil. Yazımı burada noktalarken sözü gerçekçi ozanlarımızdan Kul hasan ve Kul Sefili 'ye Bırakıyorum sanırım bu dizeler çok şeyleri ifade etmektedir.

*“ Şu bozuk düzene karşı çıkmadan
Çekti gitti Aşık Veysel rahmetlik
Bahseyledi çekirdekten bostandan
Ekti gitti Aşık Veysel Rahmetlik*

Çok korkaktı biliyorum huyunu
Savunmadı ezik işçi köyünü
Sus dediler, haksızlığa boynunu
Büktü gitti Aşık Veysel rahmetlik”

VEYSEL' DEMİ PİRDEMİ

Pir Sultan'ı asar, Veysel'i besler
Bunun suçu Veysel demi? Pir demi?
Birini öldürür, birini süsler
Bunun suçu, Veysel demi? Pir demi?

Pir halkının dertlerini söyledi
Onun için darağcını boyladı
Veysel kendisini köle eyledi
Bunun suçu Veysel demi? Pir demi?

Birisi halkına can bağışladı
Halk için asıldı kan bağışladı
Biri devlet için halkı dışladı
Bunun suçu Veysel demi? Pir demi?

Birisi düzenin önünde dikti
Çünkü bükülmeyen çelik bilekti
Düzen vurdu biri boynunu büktü
Bunun suçu Veysel demi? Pir demi?

Birisi Hızır'a etmedi mihnet
Kara zindanlarda çekti de zahmet
Biride düzene eyledi hizmet
Bunun suçu Veysel demi? Pir demi?

Biri devrimciydi asırlar önce
Halkı için çekiyordu serence
Birisi kedine yaşadı bence
Bunun suçu Veysel demi? Pir demi?

Şarlatanlar şişirdiler birini
O, unuttu halkı ile pirini
Düzenin yanında aldı yerini
Bunun suçu Veysel demi? Pir demi?

Kul Sefili sevmez düzenbazını
Çıkar için çalar ise sazını
Pir Sultan dan almamış avazını
Bunun suçu Veysel demi? Pir* demi?

Komünist Ozan Kul Sefili

Kaynakça

- (1)Aşık Veysel, yaşamı, sanatı, şiirleri / Battal Pehlivan / Deniz kitaplar yayını 1984
- (2)Asım Bezirci, Aşık Veysel'in şiirinde çelişme ve uzlaşma / Yeni A. Dergisi /Mayıs 1973
- (3)Battal pehlivan / a.g.e
- (4)Halk şiirinde gerçekçilik / Rıza Zelyut /ayko yayınları 1982
- (5)İrfan Ünver Nasrattınoğlu / ölümünün 8. Yılında Veysel / Nasrattıoğlu yayınları 1981
- (6)Battal Pehlivan / a.g.e
- (7)Battal Pehlivan / a.g.e